

En liten krets øst i Auselskogen, Heiplassene.

Mellom to heiområder, Skållheia og Persbånnheia ligger det et dalføre med Heikjennene midt mellom, Heigruva på sydøstre kanten og 3 gamle buplasser, alle kalt Heiplassene.

I tillegg ligger Barlindbonnen nordøst for Skollheia, og Storemyr litt sydvest for Heiplassene, på grensen mellom Rosland og Ausel.

Lengst nord i dalføret ligger **Nordre**, eller også kalt **Østre Heiplassen**. Og her var det at i 1855 fikk John Olsen f. 1792, d.1867, og hustru Anne Torsteinsd, fra Aas eiet, husmannsseddel på plassen Heien, med rett til fri buegang, og vedbrenne, uten avgift. Anne og John fikk 5 barn, og den yngste, Ole, (lill Ola) f. 1825 ble i 1849 gift med Tonje Gunleksd. Smørbekk f. 1827. De igjen fikk 9 barn, hvor den 7. i rekken het John og ble født i 1863. Han giftet seg med Ellen Eriksd.f. 1869. Ellen og John kjøpte i 1887 gården Bunæs, der de etter hvert bygde nye både Våningshus og uthus.

Seinere, bodde Henrik Henriksen f. 1800 i Bygland, og kona, Inger Olsd.f.1807 i Holt på Østre Heiplassen. Disse ble iflg. Folketellingen kalt husmenn med jord , og de dyrket $\frac{1}{4}$ tønne poteter årlig.

Den siste som bodde på Østre Heiplassen, var ei dame som het Lisa. Familien (barna ?) hennes flytta, mannen, eller broren hennes døde, og dermed var hun helt aleine i Heia.

Dette syntes Besta,(Maren Ausel) var uforsvarlig, og tilbød henne å bo på Ausel, noe hun ikke ville, da hun var redd for å bli til bryderi. Besta foreslo da å lage et lite rom til henne, i langsvåla på loftet, der hun kunne stelle seg selv, og det takket hun ja til, og bodde der så lenge hun levde. Et lite minne jeg har fra dette rommet hennes, er en bitte liten ovn på ca. 40 cm. I høyde og diameter, heile toppen er ringsett. Ovnene står i ei lita flyttbar skogshytte, og brukes fortsatt.

På Østre Heiplassen er det fortsatt tydelige merker etter grøfter i myra, der de hadde dyrket. Innhuset på denne plassen var på 36 m², og uthuset på fast mur på 11-12 m², resten på holdestein.

Midtre Heiplassen, eller Marthe og Eilefs plass, ligger noen hundre m. lenger mot sydvest.

Denne plassen hadde noe større hus, innhus på 42 m 2, uthus

19 m.2, jordkjeller og andre mindre husmurer, rundt samme tunet, som er usikkert hva ble brukt til.

I 1859 fikk Eilef Andersen f. 1825, og kona Marthe Taraldsd.

f. 1828, husmannsseddel på plassen Heien, mot årlig avg.4.spd.

Etter folketellingene i 1865 og 1885 hadde de 1 ku, 1 kalv og de dyrka litt hvete litt rug og satte 2-3 tønner poteter.

Marthe og Eilef hadde 6 barn, og dattera Anne, f. 1857, ble gift med digelmaker og arbeidsformann på Næs Jernverk, Tor Gustavsen f. 1836.

Anne og Tor fikk en datter, Ellen Pauline, f.1893, og hun ble gift med Gregert Pedersen Staursbo

Her på Midtre Heiplassen er det også tydelige merker etter gamle grøfter i myra, og det er også en lun sydvendt bakke under et høyt fjell, så det var sikkert gode dyrkingsmuligheter.

Marthe og Eilef hadde ord på seg for å være vennlige og gjestfrie, så malmkjørerne fra Heigruva var som regel inne hos dem og åt nista si, mens hestene åt. Det kunne vinterstid være en 6-8 kjørekarer.

En dag var det en av dem som sa at det var gebursdagen hans, og da var det at Marthe tørket av hendene sine og sa at da må vi ha kaffe og vafler, og slik ble det, men så var det ikke så lenge etterpå før den samme mannen sa : Ja i dag er det sannelig min gebursdag, og Marthe gnei seg i hendene og sa at da vil vi ha kaffe og vafler. Eilef syntes nok at det var litt kort mellom gebursdagene til den mannen, og begyndte og sulle og synge litt, og Marthe skjønte antydningen, men det ble visst kaffe og vafler likevel.

I Folketellingene står det at Eilef var husmann med jord, dagarbeider, kan hugge skibsbruk.

Fra disse to Heiplassene gikk **Skoleveien** til Ausel Skole like fra Midtre Heiplassen gjennom et lendlig skogområde, over Trandlebrukjæret, vidre over et heiterreng til Øvre Mydalsbånnen , derfra ned fjellet og vidre ned til der Saga nå står, så over hausen der Stehytta nå står, så over Bubakken, Kvennmyrratet, over Kvennmyra til Engkjæra og Lislekjenn og vidre til Ausel Skole, eller dit, der omgangsskolen før 1891 ble holt.

Syd og øst for Midtre Heiplassen ligger så **Heikjennene** , som består av 3 åpne kjenner med hengetorv mellom.

Om vinteren når isen var sterk var det lett å komme mellom plassene, og det var her Jan Eika hadde en av sitt livs store jakt og fiskeopplevelser.

Han fortalte at om vinteren brukte han å sette ut stegler på isen. En dag da han skulle se til steglene, var det en veldig stor ål på den ene, og da han endelig fikk den opp på isen, skjønte han jo at han nok måtte heim å hente drettkjelken, for å få ålen heim.

Da han kom tilbake så han kunne se ålen, så han at noe bevegde seg der, så han gikk heim igjen og henta børsa.

Da han så hadde lista seg nærmere nok, skaut han, og vil du tru meg eller ei, men da jeg kom fram, sa han, så lå det 5 oterer der i tillegg til ålen.

Heilt i sydenden av Heikjennene ligger **Heigruva** , som er den største av flere gruver, eller forsøk på gruver i dette området. 100 m. nord for Heigruva ligger Russergruva, og der er det også drevet ut en god del malm gjennom tidene.

Det var omkring 1880 at drifta i Heigruva kom skikkelig i gang, Besta, (Maren Ausel) var blitt tidlig enke, hadde dårlig økonomi og dermed ønske om å få bergleie til å hjelpe på økonomien. Det ble etter hvert også malmkjøring for hestene hennes.

Malmen som var vesentlig Kvarts og Feltspatt, ble kjørt på vinterføre, helst til Auselveien , men også noe til Sandva og Skjerkholt.

Fra 1956 ble transporten helt omlagt. Da fikk Ludvik Karlsen og sønnen hans, Leif Ludviksen kontrakt på gruva, og de bygde brukbar bilvei , fra Rosland og til Heigruva, 2 km.

Denne veien ble seinere forbedra til godkjendt skogsbilvei, i forbindelse med byggingen av den store kraftlinja.

Ludvik og Leif dreiv gruva i flere år, og tok ut ganske mye Kvarts og noe Feltspatt.

Seinere dreiv Bjørgums mineralmøller der et par år, og var i ferd med å skulle foreta prøveboring der, og områdene omkring, men fikk noe problemer med økonomien, og det var foreløpig slutten på drifta der.

Søndre Heiplassen, eller Lars og Gonnhilds plass ligger så et par hundre meter lenger syd fra Heigruva.

Det første huset her, stod 30 –40 m. nord for den nåværende hustomta nede i dalen, og ble iflg. Leif Ludviksen flytta til Stølefjell.

Det siste huset på Søndre Heiplassen var lite, ca. 3 x 5 m. men ble påbygd ca. 3 m. på lengda i 1930 åra, og ble da på 24 m 2.

Det var ikke loft, men et lite bislag inn mot fjellet, som skjerma inngangsdøra og gav plass til det som var i daglig bruk.

Det var god Jordkjeller litt vest for huset, og en stall med plass til litt høy og ved og ved i (skålen) , utvendig mål 3,5 x 2 m, denne Stallen bygde Lars Jansen selv ca. 1950, da han fikk seg hest (fole)

Det var i 1878 at Jan Pettersen Eika og hans hustru Gunnhild Marie, fikk festebrev på plassen Heien av Anders Christensen Ausel, mot årlig leige 96 shilling eller 3,20 kr., som skulle betales hvert års st. Hans dag.

Samtidig kjøpte Jans mor, Anne Aanondsdatter Eika, halvparten i huset (på deres levetid)

Dette festebrevet var undertegnet av Anders Larsen(sannsynligvis skrivekyndig) Marthe Tharaldsdatter (Midtre Heia) og Jan Pettersen Eika.

I 1956 ble så dette festebrevet overført til Lars Jansen for samme leige, av Torkel Ausel.

Vidre i 1964 fikk Martin Larsen leigekontrakt på tomta, for

Kr. 3,00 pr. år, dette var i forbindelse med at Martin ville ha kosta opp husene der ,og måtte ha sikkerhet for tomt til huset, men kommunen stillte i stedet leilighet til disposisjon for dem i Fjærkleivene, og dermed var Martin og Karen de siste som bodde i Heia, og de flytta derfra ca. 1975.

I flg. Folketellingen for 1900 bodde i Søndre Heia: Anne Ånonsdatter Eika, f. 1822 i Bjelland sokn, d. 1911, sønnen Anton Pettersen Eika, f.1854, og Marie Askildsdatter Eika, f.1846.

På denne tiden bodde Jan Eika f. 1856 og familien (De som egentlig eide huset i Heia), på Anne Eikas plass, et hus opp i skogen fra Auselmyra.

Familien til Jan var: kona, Gunnhild Marie Larsdatter f.1857

Og barna : Johan Jansen, f.1881.

Lars Jansen, f.1884 og overtok siden Auselheia.

Martin Jansen, f. 1885, eide, og bodde seinere på Lauvland.

Peder Jansen, f. 1889, Flytta til Langang.

Hanna Marie, f. 1893.

Marthe, f. 1891.

Lovise, f. 1895.

Klara Marie, f. 1900.

Huset i Auselheia overtok altså Lars Jansen sammen med kona Gunnhild,ca. 1926, da de flyttet fra Åmli (Sjappa, som Gunda kaldte det) og bodde der sammen med barna :

Nils, f. 04.05.1910, bodde seinere på Åsvik.

Johannes, f. 08.10.1914. bodde seinere på Fiane.

Fredrik, f. 08.10. 1916.

Martin, f. 14.09. 1918, overtok Heia, og flytta til Fjærkleiv.

Gunda, f. 09.07. 1923, gift med Leif og bodde på Lauvland.

Andreas, f. 28.10.1925, bodde i Heia, Vasstø og Tvedestrand

Anne, f. 28.02.1928, bodde i Arendal og Kristiansand

Skoleveien fra Søndre Heiplassen gikk ned Spranget, over Øvre Folekjæra, fulgte så fjellryggen mellom Folekjærene, fra sydvestre ende av Nedre Folekjæra , i rett linje til bekkeratet mellom Mønekjenn og Svartehøl, der det var lagt noen stokker over bekken, som bru.Så i søndre ende av Mønekjenn over skausnaret til Lislekjenn, og videre veien til Ausel skole.

Gunnhild Heia var i slekt med noen Svensker fortalte Gunda.Hun hadde en bror i Herefoss, Lars Fredriksen.

En bror i Farsund Andreas Fredriksen, og Nils Fredriksen som bodde i Froland.

Karen Larsen, eller Karen Elise Lura var født 01.08. 1929 ved Lura utenfor Sandnes, der hun vokste opp.

Hun hadde en bror, Lars, som bodde ved Sandnes, og en søster, Ingerid, som ble gift Høyby og flyttet til Selbustrand.

Martin Larsen Heia, som seinere ble mannen hennes arbeidet som gårdsgutt på et aldershjem der Karen bodde like ved, eller på.

I 1946, da Karen var 17 år gammel, flytta de til Holt, og Martins barndomshjem, Heia.

Her bodde Karen og Martin i 29 år, de fleste åra sammen med Lars, hennes svigerfar, og også Gunnhild, hennes svigermor, som døde noe tidligere.

I 1975, flytta de til Fjærkleivene, i 2. etasje i et hus like ved Kirkegården, I 1. etasje bodde en annen familie.

Martin døde i 1979, men Karen fortsatte å bo der, til huset brandt ned i 1993-1994. da fikk hun et bedre kommunalt hus like ved Lyngmyr skole.

Like før jul i 1998, fikk hun flytte inn i egen omsorgsbolig i Strannasenteret, og her trivdes hun og hadde det veldig godt til hun døde den 10. 10. 04.

Hun ble gravlagt den 19.10.04. på Holt Kirkegård i grava til Martin. Mange venner og familie var med ved begravelsessermonien, og 32 stk. deltok ved minnesamværet på Strannasenteret etterpå.

Sin siste tur hadde Karen til Ausel, der hun feiret sin 75 års dag, sammen med noen venner og betjening på Strannasenteret.

Både Karen og Martin var enkle mennesker, som det skulle lite til for å glede. Huset i Heia var på 24 kvadratmeter, vei var det ikke den første tiden de bodde der, og det var 2 km. til Rosland, som var det nærmeste stedet med vei.

Familien i Søndre Heia var **farverike personer** med en god fortellerevne.

Gunda Ludviksen forteller gripende om sin oppvekst i Heia :

Hun legger ikke skjul på at de noen ganger hadde knapt med både mat og klær, og det var ingen selvfølge at det fantes mat i huset, når de skulle gå på skolen, og for henne resulterte det i at hun en gang besvimte på skolen.

Det ble ringt etter gamle Dr. Eriksen , og han beordret henne og ta medisiner og spise bedre kost, som om det var en selvfølge.

Så frakta Far, Torkel Ausel, henne heim på hesteryggen, og så til at hun fikk komme seg i seng.

Jeg glemmer aldri Torkel, sa Gunda, Han blir jeg glad i så lenge jeg lever, han var så snill mot oss.

Gunda fortalte også at hun noen år gikk på skolen sammen med ”Lill Maren”, altså Maren Ausel, barnebarn til ” Besta” Ausel.

Lillmaren var 5 år eldre enn Gunda.

De ble veldig gode venner, og Maren forstod at Gunda til tider hadde for lite mat med seg, så hun begyndte å ha større niste med til seg selv. Så sa hun at hun ikke kunne spise opp, om Gunda ville ha det som var igjen.

Besta forstod snart matlysten hos Lillmaren, så hun tok like godt og smørte niste til Gunda også, og den var det mye heimsmør på sa Gunda.

På 1920 tallet herjet **Tuberkulosen** i kretsen her, og i flere familier var det mange som døde. Lillmaren og hennes bror Anders og deres foreldre ble smittet og døde med få års mellomrum.

Foreldrene til Gunda, og særlig Lars, var redd for at hun skulle bli smittet, så de ville ikke at hun skulle være sammen med Lillmaren etter at hun var blitt syk.

Men en gang sendte Lars henne til Ausel med en kjele han hadde reparert for dem, men du må ikke gå inn sa han.

Lillmaren satt i hagen da Gunda kom, men etter hvert ble det kaldt,

Og hun ville inn.

Jeg skjønnte jo at Lillmaren var veldig syk, så tårene randt og jeg tok rundt henne og sa : Du må ikke reise fra meg Maren.

Jeg kunne ikke holde meg fra å gå med henne inn, og bære stolen for henne. Så spiste vi sammen, og tiden gikk.

Da jeg gikk hjem lurte jeg på hva jeg skulle si, når jeg hadde vært så lenge.

Jeg tok saule i en vannpytt og smørte oppover armene.

Heime spurte pappa hvorfor jeg hadde vært så lenge? Det var en svær fisk pappa, jeg hadde tak i den flere ganger, men den slapp fra meg igjen. Saula på armene viste jo tydelig at hun snakka sant.

Pappa var snill sa hun, og jeg er glad for at jeg aldri så ham full. Om han var det ute vet jeg ikke, sier Gunda stille.

I Djupkjenn, som ligger vest, og litt ned for Heia , brukte de å sette ut filler på ei stang, ned i vannet, å på den måten fiske blodigler, som de solgte til apoteket, til medisinsk bruk.

I denne kjenna var det også at Jan Eika vågde seg ut på for tynn is for å sette fiskestegler, og det gikk jo ikke bedre enn at han gikk gjennom isen. Jeg har jo aldri kunnet et svømmetak, sa han, så jeg hadde ikke annet å gjøre enn å begynne å gå bunnen, og langt om lenge så jeg en lysning over hue på meg og vil du tru meg eller ei, men det var reinvannsbekken i Heia.

Det var nok en hard tur, for reinvannsbekken i Heia ligger nok en

10-15 m høyere enn Djupkjenn.

Jan hadde mange strabasiøse turer heim til Heia, og en gang var det så kaldt, sa han, at jeg riktig syntes mon i å holde hendene opp mot månen, for å varme meg litt.

Helga Værland fortalte om Jans mange turer med ting han hadde lagd av kopper, som han skulle selge.

Nabokona til Værland, Anne Berget, kom en gang inn på Værland og fortalte at hun hadde funnet en femkroner borte i veien.

Det er sikkert Jan som har mistet den, sa Helga, for i går kjøpte jeg en kopperkjele av han for 5 kroner. Jeg kan forresten ta den med meg i morgen, og legge den inn hos Erik Samuelsen på Nes, for der handler Jan, og vi skal til Tvedestrand likevel.

Etter en tid kom Jan inn på Værland, og sa at han bare ville takke for at han fikk femkroneren sin igjen. Ja men det var ikke meg som fandt den sa Helga, det var Anne Berget. Ja jeg vet det sa Jan, og henne har jeg velsignet opp og ned så hun kan reise å dag som helst.

Gunnhild hadde en lun måte å være på, og det gav seg nok utslag i gavene som hun bar med seg i sekken heimover, etter sine mange turer rundt i bygdene.

En gang kom hun tidlig inn på kjøkkenet til Andreas Lauvland på Nes, kanskje litt for tidlig: Har du litt tobakk til meg i dag Andreas?

(Hun røykte pipe som hun hadde i ei lomme på innsiden av skjørtet)

Ja bare ta sa Andreas, og skjøv tobakkseska over bordet til henne. Du har vel ikke ei eske til Andreas ? Se til å ryk og reis med deg, sa Andreas, og det gjorde Gunnhild, men neste morgen var Gunnhild der igjen, gløtta forsiktig på kjøkkendøra, er du på godlag i dag Andreas sa hun, og da var det bare å forsyne seg av tobakkseska.

Lars fortalte om en kjøreakord som han og broren, Martin Lauvland hadde på, eller ved Hovdefjell. Vi skjønte at det ville bli en hard snøvinter, så vi gjorde oss veldig føre når vi stuvkjørte veden fortalte han. Vedlaga var så høye at vi stod på tærene for å legge vedtrærne oppå.

Da vi så utpå vinteren begyndte på frankjøringa av veden, måtte vi måke oss ned på vedlaga, og vil du tru meg på at når vi stod på vedlaga, så rakk snøkanten jevnt med hue på oss, sa Lars.

Når det var **Tømmerfløting** i Storelva var Lars alltid med, og fløtingen likte han. Problemet for Lars var den lange veien heim, så enkelte ganger rakk han så vidt heim å få henta mer niste. Han ble jo heilt utkjørt, og i alle fall en gang, sovnet han med maten i munnen, når fløterne hadde matpause i solsteiken på Tinghaugen.

Lars var trufast med på **Elgjakta** hvert år. Han hadde elghund ”Bjønna” en kryssning av Buhund og kanskje Elghund. Den var veldig snill, men det skulle ikke en elghund være, mente Lars. Så når vi skulle møtes om morgenen, satt Lars og erta på Bjønna før de andre kom, og da ble den så sinna at den knurra for hver minste ting. Lars var veldig tidlig om morgenen. Når vi skulle møtes kl. 08

ved garasjen på Ausel, satt gjerne Lars der ved ½ 7 – 7 tiden.

Når han da ble ropt inn til en kopp kaffe og mat, hadde han alltid beretninger om ferske elgespor, som regel inn i vårt terreng.

Elgebørsla til Lars var det alltid noe spenning ved: en

”4 linjer” med heimlagd stakk, som var festet til løpet med en tynn hesjetråd. Han hadde ikke lyst til å skyte med den ” i sjevla”

Men en gang da vi hadde fått den elgen vi skulle ha, ble det til at alle jegerne skulle skyte på en mosefleck i brattfjelet under Skollheia, fra den Østre Heriplassen, Lars også.

Da han trakk av kom det en underlig fresing fra geværet, som økte på til det kom et popp, og da hørte vi kula datt i lauvet litt lenger framme, men moseflekken var for langt unna.

Lars studerte på hva som hadde skjedd med børsa, men fandt snart ut at han hadde overladd henne.

Kransen til Bestas Begravelse

Besta, Maren Ausel, døde 19.07.1943 på Ausel, og begravelsen var jo også fra gården. Hun hadde ligget i kista i vognskjulet, det var det kaldeste rommet på gården. Men om morgenen ble kista båret inn i Bestestua, tunet var da dekket med finhugget granbar, og da kom Lars med krans, la den ned i det duggvåte graset mellom gårdshuset og bryggerhuset. Den kransen var den eneste som jeg ennå husker, lagd an tvinna granbar, eller kanskje helst barlind.

I kransen var det så stukket inn friske markblomster, og derfor måtte den ligge i det fuktige graset lengst mulig.

Lars ble jo bedt inn til et måltid mat, som jo alle skulle få, de som fulgte i begravelsen, men det ville han ikke, men da han kunne få sitte på kjøkkenet, ble han med inn, han følte vel kanskje at han ikke hadde gode nok klær for dette var jo under krigen.

Vi som gikk sammen med noen av søskenene fra Heia

på skolen, var jo fortrolige kamerater med dem, og det kom tydelig fram, at alt utenfor Spranget og Langfjella, var det noe skummelt med. Når de hadde vært ute, var det trygt og godt og komme hjem og innforbi Spranget og Langfjella.

Da Karen og Martin , **flytta fra Heia i 1975**, ble altså bare minnene igjen i (en liten krets Øst i Auselskogen) Og minnene forsvinner også fort om ikke noe blir skrevet ned.

Jeg er jo en av de eldste her nå, som har hatt kontakt med de som bodde der den senere tiden , så derfor skriver jeg ned noe av det jeg husker, det som er fortalt meg, og ting jeg har lest.

Jeg håper at dette kan bidra til å bevare andre minner og opplevelser både i denne og også andre kretser.

2004 Knut Ausel.